

Carsten Stage:
Tegningekrisen – som mediebegivenhed og danskhedskamp
Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2011.

Randi Marselis

MedieKultur 2012, 53, 161-163

Published by SMID | Society of Media researchers In Denmark | www.smid.dk

The online version of this text can be found open access at www.mediekultur.dk

Dagligt hører vi i medierne omtaler af "muhammedkrisen", der efterhånden fungerer som et samtidshistorisk referencepunkt, som vi alle formodes at kunne relatere til og huske detaljer fra. Imidlertid var det de færreste, der kunne danne sig overblik over denne forvirrende begivenhedskæde, mens den udfoldede sig. Og det er ikke nødvendigvis blevet lettere af de mange mere eller mindre reflekterede fortolkninger af krisen, som nærmest nonstop er blevet formidlet i medierne lige siden. Netop derfor er Carsten Stages bog *Tegningekrisen – som mediebegivenhed og danskhedskamp* et særdeles væsentligt bidrag til den danske medieforskning. Den afdæmpede titel er symptomatisk for Stages nøgterne analyser, idet han med betegnelsen 'tegningekrisen' ønsker at undgå at trække på allerede etablerede fortolkninger. Han leverer et indsigtsfuldt og teoretisk velfunderet overblik over centrale danske mediers rolle i begivenhederne samt debatpositionerne i den danske offentlighed. Samtidigt formår han at relatere sine egne analyser til såvel dansk som international forskning, og bogen er solidt funderet i medievidenskabelig teori.

Der indledes med et nyttigt overblik over optakten til og forløbet af krisen, og herefter præsenterer Stage sin kerneempiri, der tager udgangspunkt i tre faser i begivenhedsforløbet. Fra publikationsfasen (start 16.9.2005) analyseres tegningerne og deres tekstlige kontekst i *Jyllands-Posten*. Fra eskaleringsfasen (fra slutningen af januar 2006) har han valgt at fokusere på tv-nyheder på de danske public service-kanaler, og fra evalueringsfasen (fra og med midten af februar 2006) fokuserer han på tv-dokumentarer sendt på dansk public service-tv. Det er imidlertid en stor styrke ved bogen, at Stage kontinuerligt inddrager sup-

plerende empiri fra en bred vifte af indlæg i den danske offentlighed såsom leder-artikler, debatindlæg, debatbøger og kunstprojekter. Hermed får han overbevisende påpeget, at de mønstre, han kortlægger i kerneempirien, har bredere grobund i den danske offentlighed.

Bogens hovederinde er at beskrive, hvordan fortolkningerne af krisen synliggjorde tre overordnede forståelser af Danmark som henholdsvis rationalismens og det sekulæres højborg (den rationalistiske diskurs), som væsensforskellig fra islam (den primordialistiske diskurs) og som tolerancens hjemsted (den altruistiske diskurs). Stage gør klart, at disse konkurrerende diskurser alle kan ses som reterritorialisering-forsøg, der ønsker at definere nationalkulturen. Metodisk tager Stage udgangspunkt i multimodal diskursanalyse, som han sammenkobler med interessante repræsentationsetiske overvejelser, hvilket tilsammen giver en solid baggrund for hans kritiske diskussioner af empirien.

Bogen er inddelt i tre dele. I *Krisediskurser og dansk rationalisme* freanalyseres med udgangspunkt i dagbladenes ledende artikler to overordnede fortolkninger af krisen. Tolerance-diskursen fortolker krisen som et udslag af stigende diskrimination af og intolerance over for muslimer i Danmark og er knyttet til den førnævnte altruistiske diskurs om danskhed. Heroverfor står ytringsfrihedsdiskursen, der ifølge Stage glider ambivalent frem og tilbage mellem islamkritik, der fremhæver Danmarks kristne kulturgrundlag (den primordialistiske diskurs om danskhed), og en rationalistisk position, der fastholder en generel kritik af religionens indflydelse i det offentlige rum (den rationalistiske diskurs om danskhed). Her vinder analysen ved inddragelsen af den supplerende empiri, som når Stage på ganske underholdende vis udpeger den modsætningsfyldte argumentation i debatbøger som Flemming Roses *Tavshedens tyranni* fra 2010 og Frederik Stjernfelt og Jens-Martin Eriksens *Adskillelsens politik* fra 2008. Denne indledende analyse af de overordnede debatpositioner i publikationsfasen efterfølges af en grundig analyse af selve tegninge-initiativet og de tilhørende tekster. Her fokuserer Stage ikke kun på den omdiskuterede tegning af Kurt Vestergaard, men viser også, at der blandt de øvrige 11 tegninger var nogle, der indtog en tvetydig eller direkte kritisk position i forhold til *Jyllands-Postens* projekt. Det er da også karakteristisk for bogens grundige analyser, at kompleksiteten i medierepræsentationen påpeges samtidigt med, at Stage formår at skitsere overordnede mønstre i materialet.

I bogens anden del, *Hjemlige medier og dansk primordialisme*, er kerneempirien danske tv-nyheder fra eskaleringsfasen. Disse rammesættes på fremragende vis i en teoretisk informeret diskussion af krisen som globaliseret mediebegivenhed. Analysen af de danske tv-nyheder viser, hvordan den primordialistiske diskurs' forståelse af danskheden som truet af islam fungerer som den primære framing af begivenhederne. Denne kulturalisering af begivenhederne var særligt tv-egnet, idet den fungerede godt sammen med de dramatiske tv-billeder af demonstrationer og angreb på ambassader. Som et særdeles velvalgt greb holdes den danske empiri i denne del af bogen op mod forskning i den internationale reception af tegningerne, der netop betoner, at den lokale reception af tegningerne var kompleks og præget af indenrigspolitiske dagsordener. Ved endvidere at trække på globaliseringsteori af John Tomlinson, Arjun Appadurai m.fl. undgår Stage den metodologiske nationalisme,

som let kunne have fulgt af hans valg af udelukkende dansk empiri. På trods af sit fokus på den danske offentlighed er Stages bog således ikke en navlebeskuende granskning af dansk kultur, men netop en tekst med både over- og udblik.

I *Nye ansigter og dansk altruisme* er kerneempirien dansk tv-dokumentarisme, der søger at sætte ansigt på muslimer i Danmark, og som supplerende empiri inddrages kunstprojekter, der bearbejder krisen. Hermed flyttes fokus til den altruistiske diskurs om danskhed, der fortolker krisen som et udslag af manglende tolerance og sigter mod inklusion af den muslimske medborger. Stage argumenterer for, at denne diskurs er problematisk fra et teoretisk perspektiv, idet den tenderer til assimilation og fastholder nationalismen som identitetsramme. Han argumenterer dog samtidig for, at den på et praksisniveau kan udgøre en frugtbar repræsentationsstrategi. Det er i denne sidste del af bogen, at det repræsentations-etiske tema for alvor udfoldes i en interessant diskussion med udgangspunkt i Emmanuel Lévinas, Judith Butler og Roger Silverstone. Dette repræsentationsetiske tema løfter bogen over mange andre analyser af krisen.

Bogen er baseret på Stages ph.d.-afhandling fra 2009, og bearbejdelsen har været nænsom, idet de mange teoretiske diskussioner er bibeholdt, samtidig med at disse afsnit fremstår velskrevne og tilgængelige – også for den læser, der ikke selv arbejder i den diskursanalytiske tradition. *Tegningekrisen – som mediebegivenhed og danskhedskamp* vil, med sin fine balance mellem indholdsanalyser og teoretiske afsnit, fungere fint i undervisningen på universiteterne. Den fortjener imidlertid også at blive læst bredere i de medievidenskabelige miljøer, idet den bidrager med et indsigtfuldt og nøgternt-kritisk blik på skelsættende mediebegivenheder, som vi også på langt sigt vil blive tvunget til at forholde os til.

Randi Marselis
Lektor, ph.d.
Institut for Kulturvidenskaber
Syddansk Universitet
marselis@sdu.dk